

Ministarstvo
unutrašnjih
poslova

oebs

Organizacija za evropsku
bezbjednost i saradnju
Misija u Crnoj Gori

Ministarstvo
kulture
i medija

ANALIZA O MEDIJSKOM IZVJEŠTAVANJU O BORBI PROTIV TRGOVINE LJUDIMA U CRNOJ GORI

Ministarstvo
unutrašnjih
poslova

Organizacija za evropsku
bezbjednost i saradnju
Misija u Crnoj Gori

Ministarstvo
kulture
i medija

**ANALIZA O MEDIJSKOM
IZVJEŠTAVANJU O BORBI PROTIV
TRGOVINE LJUDIMA U CRNOJ GORI**

Izdavač **Misija OEBS-a u Crnoj Gori**
Bulevar Džordža Vašingtona 98/7
81000 Podgorica, Crna Gora

www.osce.org/montenegro

Dizajn i štampa Universal Print
Tiraž 50 primjeraka

ANALIZA O MEDIJSKOM IZVJEŠTAVANJU O BORBI PROTIV TRGOVINE LJUDIMA U CRNOJ GORI

Autorka **Prof. dr Bistra Netkova**

Podgorica, 2025.

Ova publikacija je pripremljena na osnovu originalnog materijala, koji je dostavila autorka. Izneseni stavovi su odgovornost autorke i ne odražavaju nužno stavove OEBS-a, misija ili država učesnica. Ni OEBS, ni misije, ni države učesnice ne preuzimaju nikakvu odgovornost za posljedice koje mogu nastati korišćenjem ove publikacije.

SADRŽAJ

Značenje izraza	4
1. Uvod	5
1.1. Međunarodni standardi	6
2. Svrha i generalni cilj analize	8
3. Posebni ciljevi analize	8
4. Obim analize	8
5. Metodološki pristup	8
5.1. Metode prikupljanja podataka i informacija	9
5.1.1. Prikupljanje medijskog sadržaja	9
5.1.2. Uključeni mediji	9
6. Etička razmatranja	10
7. Ograničenja analize	10
8. Rezultati analize	11
8.1. Kvantitativna analiza	15
8.2. Kvalitativna analiza	18
9. Zaključci	21
10. Preporuke	21
Aneks 1. Međunarodni izvještaji i izvori o trgovini ljudima u Crnoj Gori	21
Aneks 2. Institucije za borbu protiv trgovine ljudima i zaštitu žrtava	22

Značenje izraza

Dijete: Prema Konvenciji Ujedinjenih nacija (UN) o pravima djeteta, „dijete je svako ljudsko biće koje nije navršilo osamnaest godina života”.

Trgovina ljudima: Prema članu 3(a) Protokola Ujedinjenih nacija (UN) za sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, naročito ženama i djecom (Protokol iz Palerma), kojim se dopunjuje Konvencije UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala iz 2000. godine, „trgovina ljudima” znači vrbovanje, prevoz, prenos, skrivanje ili prijem lica uz upotrebu sile ili drugih oblika prinude, otmice, prevare, obmane, zloupotrebe vlasti ili položaja ranjivosti, ili davanje ili primanje novčanih ili drugih koristi radi dobijanja saglasnosti lica koje ima kontrolu nad drugim licem, u svrhu eksploatacije. Eksploatacija obuhvata, najmanje, eksploataciju prostitucije drugih lica ili druge oblike seksualne eksploatacije, prinudni rad ili službu, ropstvo ili odnos sličan ropstvu, servitut ili uklanjanje organa. Prema članu 3(c) Protokola iz Palerma, vrbovanje, prevoženje, prenos, skrivanje ili prijem djeteta u svrhu eksploatacije smatra se „trgovinom ljudima”, čak i ako ne obuhvata nijedno od sredstava navedenih u stavu (a). Prema članu 3 (d) Protokola iz Palerma, dijete je svako lice mlađe od 18 godina.

Prinudni rad: Prema Konvenciji o prinudnom radu MOR-a iz 1930. godine (br. 29), „prinudni rad” označava obavljanje rada ili pružanje usluge koja se od nekog lica iznuđuje pod prijetnjom kazne bilo kakvog tipa, a za koji se dotično lice nije dobrovoljno ponudilo.

Ropstvo: Prema članu 1 Konvencije UN o ropstvu (1926), ropstvo je status ili stanje lica nad kojim se ostvaruju bilo koja ili sva ovlašćenja koja proizlaze iz prava vlasništva.

Prinudno prosjačenje je oblik eksploatacije u okviru trgovine ljudima, definisan Protokolom iz Palerma (Protokolom UN o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima, posebno žena i djece, uz Konvenciju UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, 2000). Prema ovom protokolu, prinudno prosjačenje obuhvata situacije u kojima su djeca ili odrasle osobe prisiljene da prose ili učestvuju u prosjačenju protiv svoje volje, a prihod od prosjačenja ide počiniocima ili trećim

licima. Žrtva je podložna prisili, manipulaciji ili kontroli i nema mogućnost slobodnog izbora u vezi sa aktivnostima prosjačenja.

Prinudni dječji brak je brak u kojem je jedno lice (ili oba lica) mlađe od 18 godina i u kojem nijedno od lica nije dalo svoj slobodni pristanak za sklapanje braka. Prema Konvenciji UN o pravima djeteta (1989), Protokolu iz Palerma (2000) i Konvenciji Savjeta Evrope o suzbijanju trgovine ljudima (2005), takvi brakovi smatraju se oblikom eksploatacije i trgovine ljudima, kada uključuju prisilu, manipulaciju, ekonomski ili društveni pritisak. Prinudni dječji brak krši prava djece na zaštitu, obrazovanje, zdravlje i slobodno odlučivanje.

Krijumčarenje: Prema Protokolu UN protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom (2000), kojim se dopunjuje Konvencija UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, „krijumčarenje migranata” znači obezbjeđivanje nelegalnog ulaska u državu lica koje nije njen državljanin ili lica sa stalnim boravkom, a u cilju sticanja, na neposredan ili posredan način, finansijske ili druge materijalne koristi.

Ranjive kategorije lica: Prema članu 21 Direktive 2013/33 /EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 26. juna 2013. godine, to je posebna kategorija lica, kao što su maloljetnici, maloljetnici bez pratnje, osobe sa invaliditetom, starije osobe, trudnice, samohrani roditelji sa maloljetnom djecom, žrtve trgovine ljudima, osobe sa teškim bolestima, osobe sa mentalnim poremećajima i osobe koje su bile izložene mučenju, silovanju ili drugim teškim oblicima psihičkog, fizičkog ili seksualnog nasilja, kao što su žrtve sakaćenja ženskih genitalija.

Položaj ranjivosti: Prema Direktivi (EU) 2024/1712 Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. juna 2024. godine, kojom se zamjenjuje Direktiva 2011/36/EU o sprečavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti njenih žrtava, položaj ranjivosti znači stanje u kojem dotična osoba nema stvarnu ili prihvatljivu mogućnost, osim da se podvrgne zloupotrebi kojoj je izložena.

Žrtva trgovine ljudima: Prema Konvenciji Savjeta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima (2005), „žrtva trgovine ljudima” je svaka osoba koja je predmet trgovine i eksploatacije, kako je opisano u Protokolu iz Palerma, bez obzira na to da li je na to pristala.

1. Uvod

Pored informisanja javnosti, mediji imaju i važnu obrazovnu funkciju, budući da su potpune, tačne i etički oblikovane informacije preduslov za razumijevanje i prepoznavanje rizika za trgovinu ljudima. Način na koji su oblikovani medijski izvještaji, tj. koji se aspekti nekog pitanja stavljaju u prvi plan, a koji ne, utiče na percepciju tog pitanja kod korisnika medija. Stoga obrasci u oblikovanju medijskih narativa o trgovini ljudima imaju značajne posljedice na sposobnost društva da se efikasno suprotstavi ovom fenomenu.

Isto tako, medijsko izvještavanje o trgovini ljudima ključno je za razumijevanje razmjera i ozbiljnosti ovog problema. Izvještavanjem o slučajevima trgovine ljudima, mediji mogu podstaći nadležne organe na djelovanje i omogućiti da se čuje glas žrtava, koji je često zanemaren. Takvi izvještaji često dovode do podizanja svijesti javnosti, snažnije podrške mjerama protiv trgovine ljudima, kao i do bolje zaštite žrtava. Međutim, medijsko izvještavanje nije bez izazova. Priče ponekad mogu pojednostaviti složene situacije, oslanjati se na stereotipe ili nenamjerno nanijeti štetu osobama kojima se želi pomoći. Iz tog razloga, odgovorno i etičko novinarstvo neophodno je kako bi medijsko izvještavanje dovelo do stvarnih, pozitivnih promjena u borbi protiv trgovine ljudima.

Crna Gora je pokazala snažnu posvećenost borbi protiv trgovine ljudima pristupanjem ključnim međunarodnim instrumentima: Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (UNTOC) koju je Crna Gora ratifikovala 27. juna 2008. godine, obavezavši se na mjere protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, uključujući trgovinu ljudima; Konvencija Savjeta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima, koja je ratifikovana 20. decembra 2005. godine, sa ciljem sprečavanja i suzbijanja trgovine ljudima, zaštite žrtava i unapređenja međunarodne saradnje, kao i nalazi i zaključci Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv

trgovine ljudima (GRETA), Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta (UNCRC) i Opcioni protokol o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji; Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW); Konvencija MOR-a o prinudnom ili obaveznom radu (br. 29); Konvencija MOR-a o ukidanju prinudnog rada; Konvencija MOR-a o zabrani i hitnom postupanju za otklanjanje najgorih oblika dječjeg rada; Evropska konvencija o ljudskim pravima (EKLJP); Evropska socijalna povelja; Konvencija o zaštiti djece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja (Lanzarot konvencija); Konvencija o pranju, traženju, zapljeni i oduzimanju prihoda od kriminala i finansiranja terorizma; Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici; Konvencija o sajber kriminalu (Budimpeštanska konvencija) i nova Direktiva EU 2024/1712 Evropskog parlamenta i Savjeta, koja zamjenjuje Direktivu 2011/36/EU o sprečavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti njenih žrtava. U tom smislu, Crna Gora se obavezala da pojača napore u sprečavanju trgovine ljudima i zaštiti žrtava trgovine, u skladu sa zahtjevima koji su propisani u tim dokumentima.

Komitet CEDAW-a, u svojim zaključnim zapažanjima o Crnoj Gori, konstatuje da medijski sadržaji i dalje odražavaju rodne stereotipe i patrijarhalne stavove prema rodnim ulogama u društvu, te da novinari i novinarka ne pokazuju dovoljnu osjetljivost prema pitanjima rodne ravnopravnosti.¹

Grupa eksperata za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) je kroz više izvještaja ocijenila napore Crne Gore i istakla značaj podizanja svijesti javnosti o ovom problemu, te preporučila jačanje saradnje sa medijima kako bi se unaprijedio kvalitet i dostupnost informacija. Izvještaji su istakli tekuće izazove u medijskom izvještavanju, uključujući potrebu za dodatnom obukom novinara radi obezbjeđivanja tačnog, etičkog i na žrtve usmjerenog izvještavanja, pri tome naglašavajući ulogu medija u oblikovanju javnog mnjenja i pozivajući na veću uključenost medija u kampanje

¹ *Zaključna zapažanja o trećem periodičnom izvještaju Crne Gore* CEDAW/C/CG/CO/3, 2024.*

protiv trgovine ljudima.² U cilju poboljšanja kvaliteta medijskog izvještavanja, pored ostaloga, i o trgovini ljudima, Ministarstvo kulture i medija realizuje prvi strateški dokument iz oblasti medija – Medijska strategija 2023–2027. sa Akcionim planom za 2023–2024. godinu. Kroz strateški cilj I poseban fokus stavljen je na poboljšanje kvaliteta informisanosti građana/ki i unapređenja medijske pismenosti, a preko operativnog cilja 1.4. – Povećana dostupnost prilagođenog medijskog sadržaja ranjivim kategorijama stanovništva (osobe sa invaliditetom, LGBTIQ, osobe koje koriste ili su koristile psihoaktivne supstance, žene koje su žrtve porodičnog nasilja, Romi i Egipćani) fokus je stavljen na poboljšanje kvaliteta informisanosti građana/ki o trgovini ljudima. Budući da su žrtve trgovine ljudima ranjive kategorije stanovništva, Ministarstvo kulture i medija organizovalo je obuke za novinare/ke o izvještavanju prema marginalizovanim grupama. Obuka sadrži smjernice za odgovorno i etičko izvještavanje.

Takođe, organizovani su za komercijalne medije i posebni treninzi o senzibilitetu prema marginalizovanim grupama, čime se direktno utiče na kvalitet i obim sadržaja posvećenih ovim grupama.

Važno je pomenuti da je usvajanjem tzv. IBAR zakonâ (Zakon o medijima, Zakon o audio-vizuelnim medijskim uslugama i Zakon o javnom medijskim servisu Crne Gore, u junu 2024. godine) po prvi put zakonski definisano ko je novinar, čime su postavljeni temelji za profesionalne i etičke standarde u novinarstvu (član 3 Zakona o medijima). Isto tako, Ministarstvo kulture i medija je, uz podršku Misije OEBS-a u Crnoj Gori, pripremila i Kodeks novinara/novinarke Crne Gore³, kojim se glavni urednici medija obavezuju da sa sadržajem Kodeksa upoznaju urednike i novinare svojih medija.

² Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/montenegro1>

³ Dostupno na: <https://www.osce.org/files/f/documents/2/f/255576.pdf>

1.1. Međunarodni standardi

Protokol za sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, posebno ženama i djecom, koji je dodatak Konvenciji UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala¹, ima odredbe koje se tiču medija kroz širu kategoriju aktivnosti kao što su: član 9(2) Protokola zahtijeva da države stranke nastoje da sprovedu mjere kao što su informisanje, te masovne medijske kampanje kao dio svojih politika i programa za sprečavanje trgovine ljudima. U preambuli i opštim ciljevima, Protokol govori o „prevenciji” i „zaštiti žrtava”, što implicira da države u svom radu treba da koriste dostupne javne komunikacijske mehanizme, uključujući i medije.

Konvencija Savjeta Evrope o suzbijanju trgovine ljudima² ima odredbe i povezanu praksu GRETE, koje se odnose na medije i izvještavanje. Konvencija i GRETA ukazuju na: važnost zaštite privatnosti, identiteta i ličnih podataka žrtava. Naime, član 11 Konvencije kaže da države potpisnice moraju da osiguraju zaštitu privatnog života, identiteta i ličnih podataka žrtava trgovine ljudima. To znači da javno izvještavanje, uključujući

¹ Konvencija UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, usvojena Rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 55/25 od 15. novembra 2000. godine, stupila je na snagu 29. septembra 2003. godine. Crna Gora je postala ugovorna strana 23. oktobra 2006. godine.

² Konvencija Savjeta Evrope o suzbijanju trgovine ljudima, usvojena u Varšavi 16. maja 2005. godine, stupila je na snagu 1. februara 2008. godine. Crna Gora je potpisala Konvenciju 17. novembra 2005. godine, a ratifikovala ju je 3. juna 2006. godine.

i medijsko, treba da poštuje ova pravila. Mediji su dužni da zaštite privatnost žrtve i da bez njenog pristanka ne otkrivaju njen identitet, niti povjerljive podatke. Isto tako, Konvencija poziva države da preduzmu mjere prevencije i podizanja svijesti. To uključuje i kampanje putem masovnih medija. GRETA u svojim izvještajima prati koliko države koriste medije u prevenciji trgovine ljudima.

Na nivou Evropske unije, trgovina ljudima prepoznata je kao kršenje osnovnih prava i izričito je zabranjena u članu 5 **Evropske povelje o osnovnim pravima**.³ **Direktiva (EU) 2024/1712 Evropskog parlamenta i Savjeta Evropske unije od 13. juna 2024. godine**⁴, kojom se zamjenjuje **Direktiva 2011/36/EU o sprečavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti njenih žrtava**, predviđa zajednička pravila za kriminalizaciju, istragu i krivično gonjenje trgovine ljudima. I pored toga što je Direktiva EU 2024/1712 prvenstveno usmjerena na jačanje borbe protiv trgovine ljudima, ima i nekoliko direktnih i indirektnih implikacija za medijsko izvještavanje:

1. Mediji kao alat za prevenciju i podizanje svijesti

Direktiva izričito zahtijeva od država članica EU da usvoje preventivne mjere, uključujući kampanje za podizanje svijesti, obrazovne i trening programe. Ove kampanje često se oslanjaju na medije — TV, radio, onlajn platforme, društvene mreže — kako bi oni širili informacije o:

- rizicima trgovine ljudima;
- tome kako prepoznati znake eksploatacije;
- dostupnoj podršci žrtvama.

2. Obrazovna uloga medija: Direktiva priznaje da dobro informisano društvo ima veće šanse da spriječi i prepozna trgovinu ljudima.

³ Dostupno na: (2000/C 364/01) https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

⁴ Direktiva (EU) 2024/1712 Evropskog parlamenta i Savjeta Evropske unije od 13. juna 2024. godine, kojom se zamjenjuje Direktiva 2011/36/EU o sprečavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti njenih žrtava

3. Okvir izvještavanja i javno mnjenje

Iako sama direktiva ne reguliše sadržaj medija, ona indirektno utiče na način oblikovanja izvještavanja o trgovini ljudima kroz promociju:

- izvještavanja zasnovanog na činjenicama;
- pristupa fokusiranog na ljudska prava, umjesto senzacionalizma;
- izbjegavanja krivice žrtava u narativima;
- istraživanja koja se citiraju u okviru Direktive pokazuju da okvir koji koriste mediji značajno oblikuje javne stavove i reakcije politika — npr. predstavljanje trgovine ljudima kao organizovanog kriminala ili kao humanitarnog problema vodi različitim političkim i društvenim odgovorima.

4. Odgovornost medija u zaštiti identiteta žrtava

Žrtve trgovine ljudima često trpe sekundarnu viktimizaciju ako se njihov identitet ili slike objave bez njihovog pristanka. Direktiva naglašava značaj zaštite žrtava i privatnosti podataka, što ima direktne implikacije i na rad medija:

- Novinari moraju pažljivo balansirati između javnog interesa i prava žrtava.
- EU pristup, koji žrtvu stavlja u fokus, dodatno naglašava važnost etičkog izvještavanja.

5. Obuka za novinare i medijske profesionalce

Direktiva predviđa specijalizovanu obuku za profesionalce uključene u prevenciju i pomoć žrtvama. Ovo može uključivati i novinare kako bi:

- bolje razumjeli složenost trgovine ljudima;
- izbjegavali štetne stereotipe;
- izvještavali na način koji doprinosi prevenciji, a ne širenju mitova.

6. Prekogranična saradnja medija

Imajući u vidu da je trgovina ljudima često transnacionalna pojava, saradnja medija između zemalja može:

- podizati svijest na konzistentan način i
- podstaći i omogućiti saradnju novinara u zajedničkim istraživačkim projektima, usmjerenim na razotkrivanje kriminalnih mreža.

2. Svrha i generalni cilj analize

Svrha ove analize je da ispita način izvještavanja o trgovini ljudima u crnogorskim medijima, sa fokusom na tačnost, dubinu i etičke standarde izvještavanja.

Generalni cilj je da se procijeni da li mediji u Crnoj Gori imaju efikasnu ulogu u podizanju svijesti javnosti, obrazovanju, oblikovanju javnih politika i pružanju podrške žrtvama trgovine ljudima. Takođe, analiza ima za cilj da identifikuje uobičajene izazove u izvještavanju, poput senzacionalizma, nedostatka konteksta ili neadekvatne zaštite identiteta žrtava, kao i da pruži preporuke za unapređenje medijske prakse u skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava i novinarstva.

3. Posebni ciljevi analize

1. Ispitati kako se o trgovini ljudima izvještava u crnogorskim internetskim publikacijama, fokusirajući se na ton, jezik i uokviravanje problema.
2. Procijeniti tačnost, dubinu i etičke standarde izvještavanja o trgovini ljudima, posebno u vezi sa zaštitom žrtava i korišćenjem pouzdanih izvora.
3. Identifikovati uobičajene trendove, teme i narative u člancima, uključujući potencijalne pristrasnosti, senzacionalizam ili dezinformacije.
4. Procijeniti u kojoj mjeri internetske publikacije doprinose podizanju javne svijesti i razumijevanju trgovine ljudima u Crnoj Gori.
5. Identifikovati i istaknuti ključne prednosti i nedostatke u aktuelnoj medijskoj praksi, vezanoj za izvještavanje o trgovini ljudima, sa ciljem da se ponude preporuke za odgovornije i uticajnije izvještavanje.

4. Obim analize

Ova analiza fokusira se isključivo na internetske medijske publikacije o trgovini ljudima u Crnoj Gori. Obuhvata period od 1. januara do 1. oktobra 2025. godine. U analizu su uključene internetske publikacije koje imaju pristup Fondu za podsticanje pluralizma i raznovrsnosti medija, za koje Ministarstvo kulture i medija raspisuje konkurs na osnovu Javnog konkursa za finansiranje medijskih sadržaja.

Analiza ne obuhvata štampane medije, radijske i televizijske programe.

5. Metodološki pristup

Ova analiza primjenjuje mješoviti metodološki pristup, kombinujući kvantitativnu i kvalitativnu analizu sadržaja kako bi se ispitalo kako se o trgovini ljudima izvještava u crnogorskim medijima.

Cilj je da se procijene vidljivost, kvalitet, način na koji se sagledava problem trgovine ljudima u medijskom izvještavanju, kao i etički standardi i stepen razumijevanja ovog fenomena od strane medija. Nalazi će doprinijeti unapređenju prakse izvještavanja i budućim kapacitetima medijskih profesionalaca.

Takođe, ova analiza sadrži nazive i linkove važnih izvještaja međunarodnih i državnih tijela za praćenje odgovora Crne Gore na trgovinu ljudima u Aneksu 1, kao i nacionalnih institucija, koje mogu pružiti relevantne informacije o identifikaciji i zaštiti žrtava trgovine ljudima i procesuiranju počinilaca, a koje su navedene u Aneksu 2.

5.1. Metode prikupljanja podataka i informacija

5.1.1. Prikupljanje medijskog sadržaja

Analiza uključuje samo internetske publikacije crnogorskih medija, objavljene u periodu od 1. januara do 1. oktobra 2025. godine.

Članci su prikupljeni korišćenjem:

- pretraga po ključnim riječima na crnogorskom jeziku: „trgovina ljudima“, „eksploatacija“, „prinudni rad“, „seksualna eksploatacija“, „prisilna prostitucija“, „dječji brak“, „maloljetnički brak“, „prosjačenje“ i „trgovina organima“.

Pretrage su sprovedene direktno na sajtovima medijskih kuća. Članci su bili uključeni ako:

- direktno ili značajno obrađuju temu trgovine ljudima;
- predstavljaju urednički sadržaj (npr. vijesti, istraživački tekstovi, komentari);
- su objavljeni u definisanom vremenskom okviru;
- su dostupni javnosti bez ograničenja.

5.1.2. Uključeni mediji

Analiza obuhvata osnivače 43 internetske publikacije, koje su upisane u Evidenciju medija¹, koju vodi Ministarstvo kulture i medija:

1. CDM – Portal CDM
2. Daily Press – Vijesti online
3. Balkanska istraživačka mreža – Crna Gora-BIRN.me

4. Infomont – Mina News
5. Jumedia Mont – Portal Dan
6. Nova Pobjeda – Portal Pobjeda
7. Žuta kornjača – Normalizuj.me
8. Antena M – Portal Antena M
9. Kontekst – Portal Libertas
10. Centar za istraživačko novinarstvo – CIN CG
11. Standard media – Portal Standard
12. Romska organizacija mladih „Koračajte sa nama – Phiren amenca” – RomaNet
13. My Name – Portal Radio Titograd
14. Creative Montenegro - Vijesti iz Bijelog Polja
15. Portal press – Portal Analitika
16. NOVA Centar za feminističku kulturu – Roza portal
17. Rubik – Portal Onogošt
18. Biznis CG – Portal Biznis CG
19. Kreativa lab – Roditelji.me
20. Page – Portal Kolektiv.me
21. Modesty MK – Ženski portal
22. Montenegro education – Portal Volim Podgoricu
23. Boin-Boin.
24. UL-info – Portal UL-info
25. Mediaram – Portal Investitor
26. VD Press – MNE magazin
27. Web media – Portal Bankar.me
28. Informativno udruženje Pljevlja – PV portal.
29. Talas Bihora – Portal Radio Petnjica
30. Fokalizator – Portal Fokalizator
31. Svijet Mondo – Portal Sportfem
32. Montenegro Press Company – Press Portal
33. Digitella – Primorski portal
34. Boka – Portal Boka News
35. Partner media – Portal Prostor
36. Gresa trade – Portal Radio Elita
37. Udruženje pozorišnih kritičara i teatrologa Crne Gore – Peripetija.me
38. PV Informer – Portal PV Informer
39. Media biro – Portal Media biro
40. Zetski forum – Portal Zeta
41. Digital Media Factory – Novski portal
42. Crnogorski bezbjednosni forum – Portal Interno
43. Avlija – Portal Avlija.me

¹ Dostupno na: <https://www.gov.me/clanak/poziv-medijima-za-prijavu-podataka-u-evidenciju-medija>

Kvantitativna komponenta

Kvantitativna analiza obuhvata prikazivanje numeričkih podataka, koji se odnose na:

- ukupan broj publikacija o trgovini ljudima;
- broj članaka po tipu trgovine, kao što su: Trgovina ljudima u cilju seksualne eksploatacije; Trgovina ljudima u cilju radne eksploatacije; Trgovina djecom; Prisilno prosjačenje; Dječji brak; Trgovina organima; broj članaka po medijima;
- broj članaka po tipu publikacije, uključujući: vijesti; istraživačko novinarstvo; komentari i kolumne.

Kvalitativna komponenta

Kvalitativna analiza sadržaja fokusira se na:

- teme obrađene u člancima (npr. iskustva žrtava, sudski procesi, prevencija, institucionalni odgovori);
- način uokviravanja priča (npr. fokus na žrtvama nasuprot kriminalističkom pristupu);
- kvalitet informacija (npr. vjerodostojnost izvora, korišćenje podataka/statistika, tačnost); etičke standarde u izvještavanju (npr. zaštita žrtava, saglasnost, anonimnost);
- jezik i ton, te da li izvještavanje podržava ili osporava stereotipe;
- razumijevanje trgovine ljudima kao višeslojnog društvenog problema i pitanja zaštite ljudskih prava.

6. Etička razmatranja

Analiza je poštovala ključne etičke standarde u istraživanju medija i kvalitativnim metodama. Posebna pažnja bila je posvećena:

Povjerljivosti: Svi učesnici fokus grupa dali su informisani pristanak, a njihovi identiteti su anonimizovani radi zaštite privatnosti.

Poštovanju žrtava: U analizi medijskog sadržaja, posebna pažnja bila je posvećena načinu na koji su žrtve prikazane. Članci koji uključuju podatke koji mogu otkriti identitet žrtava ili krše novinarsku etiku biće posebno označeni i kritički razmotreni.

Odgovornoj upotrebi podataka: Svi prikupljeni podaci biće sigurno pohranjeni i korišćeni isključivo za potrebe ove analize.

Istraživanje će slijediti etičke smjernice, usklađene sa međunarodnim standardima za istraživanja u oblasti medija i ljudskih prava.

7. Ograničenja analize

Iako analiza nastoji da ponudi sveobuhvatno i detaljno istraživanje, važno je ukazati na određena ograničenja koja mogu uticati na njene zaključke.

Vremenski okvir: Analiza obuhvata period od 1. januara do 1. oktobra 2025, što možda ne odražava dugoročne trendove.

Medijski obuhvat: Uključene su samo internetske publikacije, dok su isključeni televizijski i radijski programi, kao i štampani mediji, što može ograničiti razumijevanje cjelokupnog medijskog pejzaža.

Jezička ograničenja: Uključuje se samo sadržaj na crnogorskom jeziku; sadržaji na jezicima manjina i stranim jezicima nijesu analizirani.

Pristup arhiviranim sadržajima: Nepotpuni ili izbrisani **online** arhivi mogu uticati na sveobuhvatnost skupa podataka.

Uprkos ovim ograničenjima, metodologija je dizajnirana tako da obezbijedi dubinu, pouzdanost i relevantnost u razumijevanju načina na koji se trgovina ljudima prikazuje u crnogorskom medijskom prostoru.

8. Rezultati analize

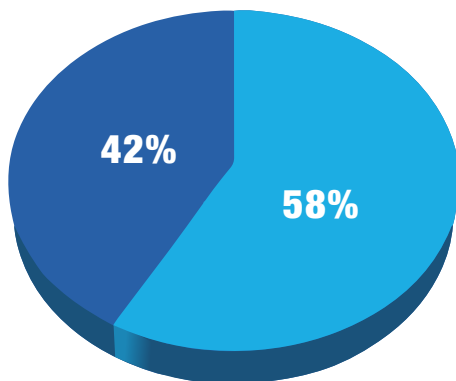
8.1. Kvantitativna analiza

Tokom 2025. godine, zabilježeno je ukupno 455 objava o trgovini ljudima u analiziranim internetskim publikacijama, koje su bile predmet ove analize.

Od ukupno 43 internetske publikacije analizirane u ovom izvještaju, samo je 25 izvještavalo o trgovini ljudima do 1. oktobra 2025. godine, što čini 58% svih internet publikacija.

Grafikon 1. Procenat internetskih publikacija, koje su izvještavale o trgovini ljudima u 2025. godini

- imali su objave
- nijesu imali objave

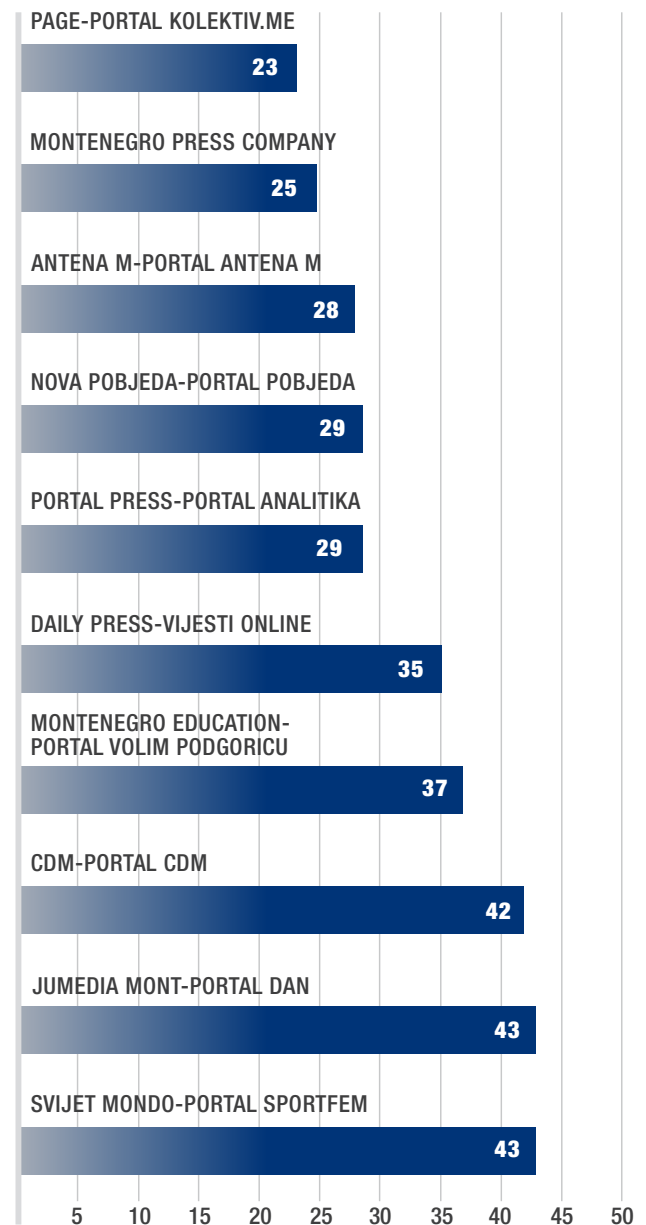

Deset vodećih internetskih publikacija, koje su imale najviše objava o trgovini ljudima bile su:

1. Svijet Mondo – Portal Sportfem (43 objave);
2. Jumedia Mont – Portal Dan (43 objave);
3. CDM – Portal CDM (42 objave);
4. Montenegro education – Portal Volim Podgoricu (37 objava);
5. Daily Press – Vijesti online (35 objava);
6. Portal Press – Portal Analitika (29 objava);
7. Nova Pobjeda – Portal Pobjeda (29 objava);
8. Antena M – Portal Antena M (28 objava);
9. Press portal – Montenegro Press Company (25 objava);
10. Page – Portal Kolektiv.me (23 objave).

Ostale internetske publikacije po redu objava su: Portal Standard – 22, My name – Radio Titograd – 19, Infomont – Mina News – 15, Biznis CG – 14, Informativno udruženje Pljevlja – PV portal – 10, Digitella – Primorski portal – 9, Informer – Portal PV Informer – 9, VD Press – MNE magazin – 8, Kreativa lab – Roditelji.me – 4, UL-info – Portal UL-info – 4, Creative Montenegro – Vijesti iz Bijelog Polja – 2, Boka – Portal Boka News – 2, Web Media – Portal Bankar.me – 1, Balkanska istraživačka mreža – Crna Gora-BIRN.me – 1 i Rubik – Portal Onogošt – 1.

Grafikon 2. Broj objava po internet publikaciji (deset internetskih publikacija, koje su imale najviše članaka o trgovini ljudima)

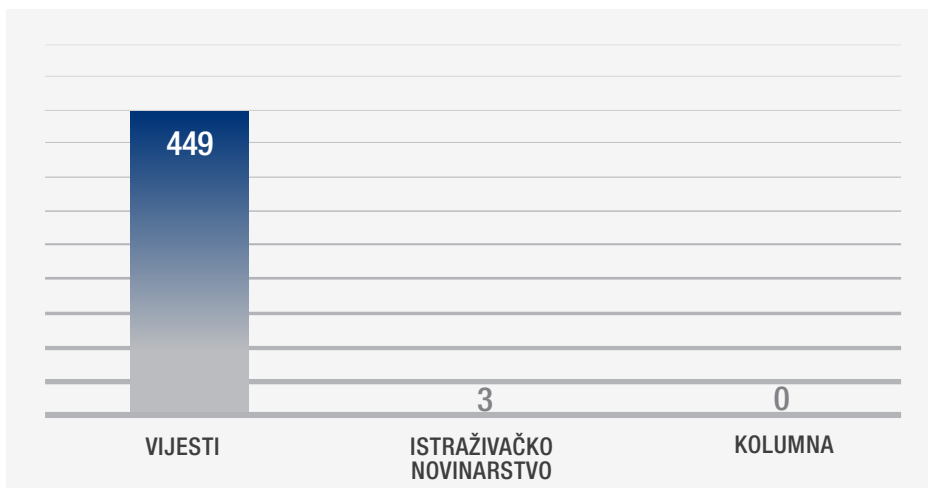
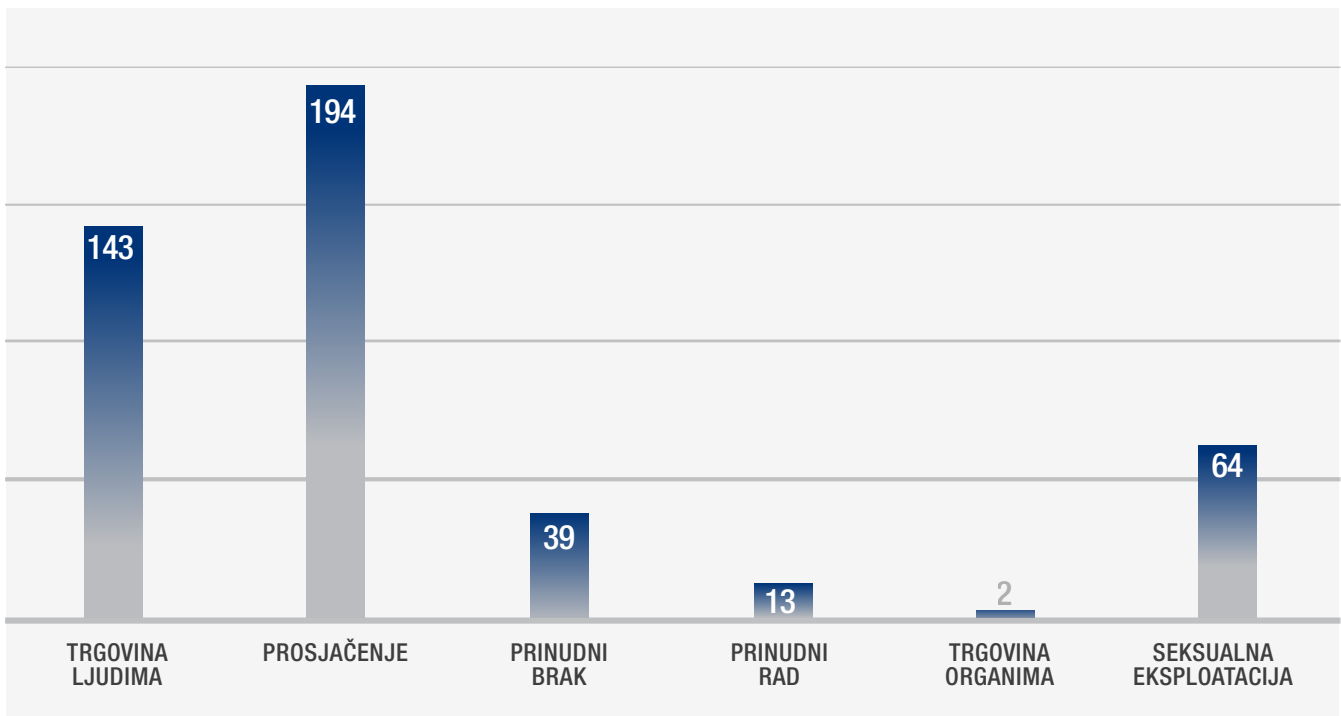
Mediji su izvještavali o trgovini ljudima uopšteno, a veliki broj tekstova obuhvatio je i specifične oblike eksploatacije.

Od ukupno 455 članaka:

- 143 članka bavila su se uopšteno temom trgovine ljudima;
- 194 teksta odnosila su se na prisilno prosjačenje djece u kontekstu trgovine ljudima;
- 39 članaka bilo je posvećeno dječjim brakovima u kontekstu trgovine ljudima;
- 13 članaka govorilo je o radnoj eksploataciji;
- 64 članka bavila su se seksualnom eksploatacijom žrtava, a dva o trgovini organima.

Grafikon 3. Tematski fokus objavljenih članaka

Većina objavljenih tekstova imala je formu kratkih vijesti, dok su samo tri članka spadala u kategoriju istraživačkog novinarstva (od čega su dva prenesena iz stranih izvora), a jedan domaći članak (ponovo objavljen od strane šest drugih internetskih publikacija) može se smatrati istraživačkim/analitičkim izvještavanjem.

Grafikon 4.

Forma publikacije

Iako je većina analiziranih tekstova bila fokusirana na domaće događaje, zabilježen je i značajan broj vijesti iz regiona, posebno slučaj trgovine djecom u Brčkom, koji je dominirao u svim medijima i bio najviše izvještavana vijest o trgovini ljudima iz regiona.

8.2. Kvalitativa analiza

Tematski okvir i prisutnost različitih dimenzija

Analizirani članci pokrivaju širok spektar tema, ali sa uočljivim obrascima u načinu izvještavanja. Na primjer, naslovi poput „**Trafikanti vrebaju žrtve putem interneta: Apel roditeljima da prate i kontrolišu djecu na mreži**“ jasno stavljaju fokus na prevenciju i edukaciju, pri čemu se roditeljima upućuje apel da aktivno nadgledaju online aktivnosti djece. Prevencija je česta tema, koja je često predstavljena kroz projekte i radionice, poput teksta „**Realizovan projekat prevencije trgovine ljudima u zajednici: Znanjem do sigurnije budućnosti mladih**“. Takvi članci doprinose podizanju svijesti, ali ostaju u okvirima institucionalnih izvještaja, bez dublje analize koliko su ovakvi projekti zaista efikasni ili dostupni ranjivim grupama.

Nekoliko primjera pokazuje razliku između „opštih“ i „istraživačkih“ pristupa u edukaciji. Na primjer, Portal „Volim Podgoricu“ objavio je članak „**Bezbjednost na internetu: Kako da djeca budu sigurna u digitalnom svijetu**“, koji sadrži korisne savjete za roditelje. Takav način izvještavanja može značajno doprinijeti informisanju i povezivanju sa publikom, kao i unapređenju bezbjednosti djece u svim oblastima, uključujući i online sferu.

Međutim, većina članaka o radionicama ili EMPACT konferencijama uglavnom opisuje sam događaj i navodi imena učesnika/ca, ali vrlo rijetko nudi evaluaciju efekata (koliko učesnika/ca, koje publike, kakvi su ishodi). To znači da javnost dobija informaciju da su određene aktivnosti sprovedene, ali ne i da li su one bile efikasne i pravedno distribuirane. Primjer opisa EMPACT radionice u Podgorici ilustruje tipičan format: nabranje institucija koje su učestvovala i naglašavanje potrebe za saradnjom, bez kvantitativnih ili kvalitativnih podataka o dometu aktivnosti.

U analiziranim člancima, dominantna poruka glasi: Roditelji i škole treba da budu oprezni i aktivni; institucije hvale/ističu svoje aktivnosti, dok se u manjem obimu obrađuju programi za marginalizovane grupe. Na primjer, u nizu članaka o prosjačenju (Plav, Rožaje, Bar, Ulcinj) fokus je na hapšenju osumnjičenih, dok se izostavljaju informacije o mehanizmima zaštite djece – poput uloge centara za socijalni rad,

dostupnosti skloništa ili programa podrške. Takvom predavljanju nedostaje sistemski pogled: prevencija ne podrazumijeva samo apel roditeljima, već uključuje i širi okvir javnih politika.

S druge strane, institucionalni i politički odgovori zauzimaju značajan prostor. Često se prenose izjave zvaničnika. U pojedinim slučajevima, medijsko izvještavanje ima karakter prenošenja političkih poruka, uz izostanak dublje analiza same problematike.

Policijske akcije i sudski procesi prikazani su kroz standardni kriminalistički diskurs. Naslovi poput „**Uhapšeno 30 osoba: Razbijen kineski lanac trgovine ljudima u Španiji i Hrvatskoj**“ ili „**Vijeće Vrhovnog suda produžilo pritvor osumnjičenima za trgovinu ljudima**“ stavljaju fokus na represivne mjere, hapšenja i pritvora, dok je žrtvama posvećeno minimalno prostora. Tekst „**Razbijena mreža trgovine ljudima: Spašeno 27 mladih žena**“ naglašava spašavanje žena, ali izostaje informacija o tome šta se dalje dešava sa tim ženama – da li im je obezbijedena dugoročna podrška, psihološka pomoć ili pomoć pri integraciji u zajednicu.

Posebno mjesto zauzimaju članci o prisilnom prosjačenju. Naslovi često imaju snažan emotivni ton: „**U Plavu uhapšena Beranka osumnjičena da je četvorogodišnju unuku prisiljavala na prosjačenje**“, „**Djeca prosila, majka uzimala 'plijen'**“ ili „**Ulcinj: Uhapšena osumnjičena za trgovinu ljudima, uskraćivala odmor i hranu, zlostavljala i prisiljavala maloljetnike na prosjačenje**“. Ovakvo izvještavanje naglašava šokantnu dimenziju zločina, ali istovremeno može manje istaknuti širi kontekst siromaštva, marginalizacije i diskriminacije, posebno u odnosu na romsku i egipćansku zajednicu.

Radna eksploatacija i ugovoreni brakovi takođe su prisutni, ali u manjoj mjeri. Primjer za to su naslovi „**UP: Krivična prijava protiv tri osobe, radno eksploitalisali strane državljane**“ ili „**Uhapšen Beranac, osumnjičen da je petnaestogodišnju ćerku htio da proda za 9.000 eura**“.

Iako se ovakve teme povremeno pojavljuju u medijima, one se rijetko kontekstualizuju u šire društvene i ekonomske izazove, a još rjeđe se ozbiljnije razmatraju aspekti prevencije i sistemske podrške žrtvama.

Izvori i vjerodostojnost informacija

Glavni izvori informacija su institucije: Uprava policije, ministarstva, sudovi, državna tužilaštva, te povremeno međunarodne organizacije poput Europol. Naslovi jasno odražavaju dominaciju zvaničnih glasova – „**UP: U saradnji sa nadležnim institucijama blokirani sajtovi za promociju prostitucije u Crnoj Gori**“ ili „**MUP: Trgovina ljudima jedan od najtežih oblika ugrožavanja osnovnih ljudskih prava**“.

Vjerodostojnost informacija u pogledu osnovnih činjenica je visoka, budući da iste dolaze iz zvaničnih saopštenja. Međutim, novinari rijetko provjeravaju dodatne aspekte ili uključuju druge izvore, poput nevladinih organizacija, stručnjaka za ljudska prava ili samih žrtava. Takav pristup rezultira prenošenjem jedne verzije događaja – institucionalne – bez sveobuhvatnog pristupa.

Način uokviravanja priča

Analiza pokazuje da u izvještavanju dominira kriminalističko-bezbjednosni okvir. Žrtve se uglavnom prikazuju kroz statute „spasjenih“ ili „maloljetnih osoba koje su bile prisiljene na prosjačenje“, dok se pažnja primarno usmjerava na počiniocima i represivne mjere protiv njih. Na primjer, tekstovi sa naslovima „**Krivična prijava protiv osuđenog lica: Osumnjičen da je suprugu primoravao na prostituciju**“ ili „**Procesuirane dvije strane državljanke: Osumnjičene da su koristile djecu i unuke za prosjačenje**“ govore isključivo o kriminalnoj dimenziji, bez detalja o pravima žrtava ili dostupnim oblicima pomoći.

Prevenција i edukacija predstavljaju se kao važna komponenta, ali pretežno u institucionalnom okviru – kroz radionice, saopštenja, izjave ministara. Međutim, izostaje istraživački pristup, koji bi pokazao stvarni domet i efekat tih programa: koliko oni doprinose zaštiti ranjivih grupa i da li su ravnomjerno dostupni u zajednicama.

Pitanje prava žrtava

Uočljivo je da prava žrtava gotovo da nijesu u fokusu izvještavanja. Naslovi naglašavaju hapšenja i podizanje optužnica, dok se rijetko pominje da li je žrtvama obezbijedena pravna pomoć, zaštita identiteta, psihološka i socijalna podrška ili program reintegracije.

Čak i kada se ističe da je „**spasjeno 27 mladih žena**“, nema nastavka izvještaja o njihovom statusu.

Odsustvo perspektive žrtava znači da javnost ne dobija uvid u njihove potrebe i izazove. Ovakav pristup doprinosi predstavljanju žrtve kao posmatranog subjekta institucionalne brige, a ne kao aktivnog aktera sa pravima koja zahtijevaju dosljednu zaštitu.

Etički standardi i jezik izvještavanja

Analizom naslovâ objavljenih na internetskim publikacijama, može se uočiti da se poštuje anonimnost maloljetnih žrtava, što je u skladu s etičkim standardima. Dobri primjeri uključuju:

- očuvanje anonimnosti žrtava, naročito djece, kao u naslovima: „**Pronađena djeca u Sanskom Mostu (Bosna) žrtve trgovine ljudima, uhapšene dvije osobe**“ – u tekstu se ne navode imena djece;
- informisanje o uključivanju centara za socijalni rad: „**Djeca prosila u Ulcinju, krivična prijava protiv majke, obaviješten i Centar za socijalni rad**“, što ukazuje na koordinaciju sa institucijama zaštite.

I pored toga, primjećuje se stalno naglašavanje etničkog i geografskog porijekla počinitelaca, kao i rodno određene uloge žrtava, što ukazuje na nedovoljno izraženu pažnju prema izbjegavanju diskriminatornog i stigmatizujućeg diskursa. Time mediji, iako formalno neutralni, nesvjesno doprinose održavanju društvenih predrasuda.

Analizom naslovâ objavljenih na internetskim publikacijama, može se uočiti da se u velikom broju članaka koristi jezik s namjerom da izazove šok ili strah kod čitalaca, umjesto da prenese informaciju na neutralan i informativan način. Takvi naslovi često pretjerano dramatišu situaciju, fokusiraju se na spektakularne detalje i često naglašavaju emotivne ili nasilne aspekte događaja, što se može smatrati senzacionalizmom. Primjeri uključuju naslove: „**Trafikanti vrebaju žrtve putem interneta: Apel roditeljima da prate i kontrolišu djecu na mreži**“ – upotreba riječi „vrebaju“ stvara osjećaj stalne prijetnje i straha. Naslov stavlja roditelje u alarmantnu ulogu čuvara i koristi emotivno nabijene izraze kako bi pojačao hitnost situacije; „**Horor u Zagrebu: Policija uhapsila ženu (37) zbog**

trgovine ljudima, 5 radnica držala zaključane i bez plata” – riječ „horor” je jasno senzacionalistička i dramatično doživljava događaj, čineći da čitalac cijelu priču doživi kao ekstremno strašan i rijedak incident, iako je trgovina ljudima sistemski problem; „**Podgoričanin osumnjičen da je suprugu primoravao na prostituciju: Prijetio joj, tjerao da stopira vozila, nudi seksualne usluge...**” – detalji o prijetnjama i prisiljavanju prikazani su vrlo grafički, bez konteksta šire strukture zločina. Takav jezik više cilja na emotivnu reakciju čitalaca nego na njihovu edukaciju ili informisanje o trgovini ljudima.

Ovakav senzacionalistički jezik ima nekoliko negativnih posljedica: povećava strah kod javnosti, često bez obrazloženja sistemskih uzroka problema trgovine ljudima i prebacuje fokus sa žrtava i njihovih prava na dramatične detalje zločina.

Odsustvo istraživačkog novinarstva

Posebno se primjećuje da, osim rijetkih izuzetaka, poput npr. BBC istrage o seksualnoj eksploataciji u Dubaiju, koja je prenesena u lokalnim medijima, članka „**Djetinjstvo pod vedrim nebom: Mjere protiv prosjačenja u Sjevernoj Makedoniji bez efekta**” – (RSE regionalno, ali relevantno jer se poredi sa praksom u Crnoj Gori) i teksta „**Policija žmuri na crvene fenjere u Siti kvartu**”, većina članaka predstavlja običan prenos saopštenja institucija. Gotovo da nema primjera istraživačkog novinarstva, koje bi problematizovalo sistemske slabosti, prikazalo iskustva žrtava ili analiziralo socioekonomske uzroke trgovine ljudima. Čak i kada se radi o osjetljivim temama, poput dječjeg prosjačenja ili prisilnih brakova, tekstovi ostaju na nivou obavještanja javnosti o hapšenju ili krivičnoj prijavi.

Stereotipi u izvještavanju internetskih publikacija o trgovini ljudima

Analizirani članci objavljeni u internetskim publikacijama pokazuju da je stereotipizacija čest obrazac u načinu na koji se prikazuju i žrtve i počinioci trgovine ljudima. Iako se u nekim slučajevima nastoji informisati javnost na način koji izbjegava direktno stigmatizovanje, brojni naslovi i način izvještavanja i dalje doprinose učvršćivanju već postojećih društvenih predrasuda. Prvi uočljiv obrazac jeste način na koji se prikazuju žrtve. U naslovima poput „**Srpkinja preživela horor u Zagrebu: Godinama je prisiljavali na prostituciju**” ili „**Djeca**

prosila, majka uzimala plijen” žrtve se predstavljaju pasivno, isključivo kroz patnju i poniženje, bez prostora da se iskažu kao pojedinci sa pravima, glasom i mogućnošću oporavka. Takva naracija žrtve stavlja u ulogu „objekta zločina”, što kod čitalačke publike izaziva sažaljenje, ali istovremeno jača i percepciju da su one nemoćne i trajno obilježene iskustvom. Umjesto osnaživanja, ovakav način izvještavanja podstiče viktimizaciju i održava stereotip o žrtvama trgovine ljudima kao osobama bez prava i budućnosti.

Drugi uočljiv stereotip odnosi se na počiniocima i njihovu etničku ili rodnu pripadnost. Veći broj članaka o prosjačenju eksplicitno u naslovima naglašava porijeklo osumnjičenih: „**U Plavu uhapšena Beranka osumnjičena da je četvorogodišnju unuku prisiljavala na prosjačenje**”, „**U Rožajama uhapšena strana državljanka: Osumnjičena da je sinove primoravala na prosjačenje**”, „**Uhapšena državljanka Srbije, koristila svoju maloljetnu djecu za prosjačenje**”, „**Uhapšena državljanka Rusije: Osumnjičena da je maloljetnog sina prinudila na prosjačenje**”. Takvi naslovi sugeriraju da je porijeklo počinitelja relevantna informacija, što može doprinijeti i stigmatizaciji čitavih zajednica, naročito manjinskih i migrantskih. Na primjer, kada se u više članaka ponavlja da su Romi i Egipćani povezani sa ugovorenim brakovima ili prosjačenjem, to može dodatno učvrstiti društvenu predrasudu da su upravo te zajednice glavni izvori problema. Time se zanemaruje činjenica da se radi o složenom društvenom pitanju, koje proističe iz siromaštva, marginalizacije i sistemskih slabosti, a ne iz etničke pripadnosti.

Rodni stereotipi takođe su prisutni u medijskom izvještavanju. Žene se u većini naslova pojavljuju ili kao žrtve seksualne eksploatacije ili kao počinioci u slučajevima dječjeg prosjačenja. Primjeri uključuju naslove „**Krivična prijava protiv osuđenog lica: Osumnjičen da je suprugu primoravao na prostituciju**” (žena kao žrtva muškog nasilja) i „**Uhapšena zbog trgovine ljudima: Čerku primoravala na prosjačenje**” (žena kao nasilna majka). Na ovaj način učvršćuju se dva suprotna stereotipa: žene kao pasivne žrtve, koje stradaju u sferi seksualne eksploatacije, i žene kao „loše majke”, koje zanemaruju ili zlostavljaju djecu. Nedostaje nijansirani prikaz žena kao kompleksnih aktera u društvu, što bi umanjilo ovakve pojednostavljene obrasce i omogućilo dublje razumijevanje njihovih uloga.

Važno je istaći da nijedan od analiziranih članaka ne pokušava da ospori stereotipe ili da ih problematizuje.

Upotreba statistike u izvještavanju: izvori, interpretacija i transparentnost

U publikacijama koje su predmet analize, statistike se najčešće navode iz izvještaja Ministarstva unutrašnjih poslova ili iz saopštenja Uprave policije. Dobar primjer je naslov i tekst „**Svaka druga žrtva trgovine ljudima je dijete**“, koji citira podatke MUP-a: u periodu 2019–2024. godine identifikovano je 119 žrtava, od čega je 53% djece, a među njima 69% djevojčica. Ovakvo navođenje daje snažnu i upečatljivu činjenicu, ali istovremeno zahtijeva i dodatnu kontekstualizaciju — npr. objašnjenje metoda identifikacije, referentnog perioda prikupljanja podataka i kriterijuma koji se koriste prilikom evidentiranja žrtava.

Generalno, mediji često navode brojke bez sistematskog kontekstualnog objašnjenja. Rijetko se objašnjava metodologija izvještaja (ko sakuplja podatke, na koji način se identifikuju „žrtve“, te da li postoje grupe koje su podzastupljene u podacima zbog nemogućnosti da budu identifikovane). Time se čitaocima onemogućava kritičko razumijevanje ograničenja statistike.

Kada se statistički podaci koriste bez dodatnih objašnjenja, nastaju tri vrste problema:

1. Prekomjerno pojednostavljenje: Naslov „**Svaka druga žrtva je dijete**“ je snažan i jasan, ali bez uvida u kontekst čitalac može steći utisak da se radi o konstantnoj i uniformnoj pojavi ili da je u pitanju trend u porastu/padu bez preciznih smjernica. U nedostatku vremenskih pokazatelja ili demografske razrade (npr. geografske distribucije, oblika eksploatacije), podaci ostaju površni i teško tumačivi.

2. Nepotpuna atribucija odgovornosti: Mediji često prenose podatke MUP-a o broju žrtava ili broju identifikovanih žrtava, ali ne istražuju koliko slučajeva ostane neidentifikovano.

3. Korišćenje statistike za opravdavanje institucionalnih mjera: Izjave političara i zvaničnika koje prate statističke pokazatelje često služe za

legitimizaciju mjera ili za predstavljanje napretka (npr. najave zakona, pohvale za blokiranje sajtova), bez nezavisne provjere njihovog stvarnog efekta. Na taj način, statistički podaci nerijetko se koriste kao sredstvo promocije i oblikovanja javne percepcije, umjesto kao objektivan alat za informisanje javnosti i podsticanje odgovornosti.

Upotreba termina „trgovina ljudima“

Većina naslova pravilno koristi termin trgovina ljudima kada se radi o slučajevima u kojima su osobe eksploatisane u svrhu prostitucije, prisilnog prosjačenja, prisilnog braka ili radne eksploatacije: „**Uhapšen Gusinjanin osumnjičen za trgovinu ljudima**“, „**Osumnjičeni da su radno eksploatisali strane državljane, za tri mjeseca procesuirano 10 osoba zbog trgovine ljudima**“, „**Koprivica: Zajednički odgovor ključan u borbi protiv trgovine ljudima i krijumčarenja migranata**“.

Ovi primjeri pokazuju da novinari prepoznaju i pravilno razumiju osnovni pojam, razlikujući trgovinu ljudima od drugih oblika kriminala.

9. Zaključci

Analiza pokazuje da se medijsko izvještavanje o trgovini ljudima u Crnoj Gori dominantno oslanja na institucionalne izvore, sa naglaskom na bezbjednosnom i kriminalističkom okviru. Većina tekstova prenosi saopštenja relevantnih institucija sistema, pri čemu se rijetko uključuju glasovi žrtava, nevladinih organizacija ili nezavisnih stručnjaka. Takav pristup ograničava širinu i dubinu razumijevanja fenomena trgovine ljudima u javnosti, te otežava kritičko sagledavanje institucionalnih odgovora i sistemskih izazova.

Prevenција i edukacija jesu česte teme u medijskom izvještavanju, ali su uglavnom prikazane kroz promotivne događaje i projekte, bez analize njihove efektivnosti ili dostupnosti marginalizovanim grupama. Iako postoji tendencija da se javnost informiše o policijskim akcijama i međunarodnim saradnjama, često se zanemaruje širi društveni i ekonomski kontekst, koji omogućava trgovinu ljudima – poput siromaštva, diskriminacije, te

nejednakog pristupa obrazovanju i socijalnim uslugama. Žrtve se u većini slučajeva prikazuju pasivno, kao objekti zločina koji su „spašeni“, dok se njihova prava, potrebe i proces oporavka gotovo uopšte ne pominju. Odsustvo perspektive žrtava doprinosi dehumanizaciji i smanjenju empatije javnosti, koja time ostaje uskraćena za uvid u sistemске prepreke, koje onemogućavaju njihovu reintegraciju u društvo.

Takođe, zabilježena je upotreba senzacionalističkog jezika, kao i naglašavanje etničkog ili geografskog porijekla počinitelja, što može doprinijeti stigmatizaciji pojedinih zajednica, naročito romske i egipćanske populacije. Takav diskurs, iako nenamjieran, podržava društvene predrasude i skreće fokus sa stvarnih uzroka problema – poput siromaštva, marginalizacije i institucionalnih propusta.

Istraživačko novinarstvo veoma je ograničeno – mediji rijetko dublje istražuju teme koje se tiču sprovođenja politika, odgovornosti i položaja žrtava. Izostanak dublje kritičke analize i preispitivanja podataka, uz oslanjanje isključivo na zvanične izvore bez adekvatnog konteksta, dovodi do toga da izvještavanje ostaje informativno, ali ne uspijeva da podstakne promjenu.

10. Preporuke

Razviti istraživački pristup – Mediji bi trebalo da više istražuju sistemске uzroke trgovine ljudima, uključujući socioekonomske faktore, institucionalne propuste i nejednakost. Uključivanje nezavisnih eksperata i organizacija civilnog društva povećali bi kvalitet i kredibilitet izvještavanja.

Fokus na prava i glas žrtava – Novinari bi trebalo da uključuju perspektive preživjelih, uz poštovanje etičkih standarda i zaštite njihovog identiteta. Izvještavanje o posttraumatskom oporavku, pravnoj pomoći i reintegraciji doprinijelo bi humanizaciji narativa i podizanju svijesti o potrebama žrtava.

Izbjegavati senzacionalizam i stigmatizaciju – Preporučuje se upotreba neutralnog, informativnog jezika, bez dramatizacije i naglašavanja etničkog ili rodnog identiteta počinitelja, osim kada je to relevantno za kontekst.

Kontekstualizovati statistiku – Umjesto samog navođenja brojki, važno je pružiti objašnjenje metodologije i mogućih ograničenja podataka, kao i razmotriti u kojoj mjeri statistike zaista odslikavaju situaciju na terenu.

Jačati saradnju sa civilnim sektorom – Uključivanje NVO-a i stručnjaka iz oblasti ljudskih prava, socijalne zaštite i rodne ravnopravnosti omogućilo bi uravnoteženije i dublje sagledavanje problema.

Promovisati etičko novinarstvo – Neophodno je kontinuirano obučavanje novinara o etičkim standardima izvještavanja o osjetljivim temama, naročito o trgovini ljudima i zaštiti djece.

Organizovati redovne obuke – Potrebno je organizovati redovne treninge i radionice posvećene medijskom izvještavanju o trgovini ljudima, s posebnim akcentom na izvještavanju o ranjivim grupama i žrtvama. Takve obuke treba da razviju senzibilitet, etički pristup i dublje razumijevanje kompleksnosti fenomena trgovine ljudima.

Usmjeriti pažnju na marginalizovane grupe – Mediji bi trebalo da istražuju i prikažu kako sistemске nejednakosti utiču na povećani rizik za trgovinu ljudima, posebno među djecom, ženama, migrantima, Romima i Egipćanima.

Analizirati efikasnost institucionalnih mjera – Umjesto prenošenja saopštenja, preporučuje se praćenje ishoda programa, broja podržanih žrtava, dostupnosti usluga i konkretnih rezultata javnih politika.

Izbjegavati nekritičko prenošenje i održavanje stereotipa – Umjesto toga, mediji treba da nastoje da ih prepoznaju, preispitaju i problematizuju. U izvještavanju je važno koristiti jezik koji ne doprinosi stigmatizaciji i predrasudama, već onaj koji podstiče razumijevanje i empatiju prema ranjivim grupama, kao i konsultovati relevantne stručnjake radi pružanja tačnih i uravnoteženih informacija.

U zaključku treba naglasiti da mediji u Crnoj Gori imaju ključnu ulogu u oblikovanju javnog razumijevanja trgovine ljudima. Da bi izvještavanje doprinijelo prevenciji, zaštiti i odgovornosti, neophodno je preći sa informativnog na analitički, istraživački i empatički pristup, koji u centar stavlja ljudska prava i dostojanstvo žrtava.

Aneks 1.**Međunarodni izvještaji i izvori o trgovini ljudima u Crnoj Gori**

Naziv izvještaja /izvora	Organizacija/ institucija	Link
Izveštaj o trgovini ljudima Crna Gora	Ministarstvo inostranih poslova Sjedinjenih Američkih Država	https://www.state.gov/reports/2024-trafficking-in-persons-report/
Izveštaj GRETA o Crnoj Gori (Treći ciklus evaluacije)	Savjet Evrope – GRETA	https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/montenegro
Kancelarija Specijalnog predstavnika i koordinatora OEBS-a za borbu protiv trgovine ljudima	OEBS	https://www.osce.org/cthb
Evropska komisija – Izveštaj o Crnoj Gori 2024.	Evropska komisija	https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/a41cf419-5473-4659-a3f3-af4bc8ed243b_en?filename=Montenegro+Report+2024.pdf
UNODC Portal znanja o trgovini ljudima	Kancelarija Ujedinjenih nacija za droge i kriminal	https://sherloc.unodc.org/cld/en/v3/htmls/index.html
Ujedinjene nacije – Univerzalni periodični pregled: Crna Gora	Savjet UN za ljudska prava	https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/upr/me-index
Izveštaj Ministarstva rada SAD – Trgovina djecom 2024.	Ministarstvo rada Sjedinjenih Američkih Država	https://www.dol.gov/agencies/ilab/resources/reports/child-labor/montenegro?utm

Aneks 2. Institucije za borbu protiv trgovine ljudima i zaštitu žrtava

Institucija	E-mail adresa
Uprava policije – Odjeljenje za odnose s javnošću	pom.direktora.spon@policija.me
Više državno tužilaštvo Podgorica	vdtpg@tuzilastvo.me
Više državno tužilaštvo Bijelo Polje	vdtbp@tuzilastvo.me
Viši sud Podgorica	visisud@sudstvo.me
Viši sud Bijelo Polje	milan.smolovic@sudstvo.me
Ministarstvo rada i socijalnog staranja	pr.kabinet@mrzs.gov.me kabinet@mssd.gov.me
Ministarstvo unutrašnjih poslova – Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima	kabinet@mup.gov.me antitrafiking@t-com.me
JU Centar za socijalni rad Podgorica	podgorica@czsr.me
JU Centar za socijalni rad Nikšić	niksic@czsr.me
JU Centar za socijalni rad Bijelo Polje	bijelopolje@czsr.me
JU Centar za socijalni rad Berane	cen.soc.rad@t-com.me
JU Centar za socijalni rad Pljevlja	csrpv@t-com.me
JU Centar za socijalni rad Plav i Gusinje	plav@czsr.me
JU Centar za socijalni rad Bar i Ulcinj	csrbar@t-com.me
JU Centar za socijalni rad Herceg Novi	hercegnovi@czsr.me
JU Centar za socijalni rad Kotor/Tivat/Budva	czsrkotor@t-com.me
JU Centar za socijalni rad Mojkovac/Kolašin	csr.mojkovac@t-com.me
JU Centar za socijalni rad Cetinje	cerinje@czsr.me
JU Centar za socijalni rad Rožaje	rozaje@czsr.me
JU Centar za socijalni rad Andrijevica	csr.an@t-com.me
JU Centar za socijalni rad Petnjica	cen.soc.rad@t-com.me berane@czsr.me
JU Centar za socijalni rad Šavnik	csrnksic@t-com.me
JU Centar za socijalni rad Plužine	csrnksic@t-com.me
JU Centar za socijalni rad Žabljak	csrpv@t-com.me
JU Centar za socijalni rad Tivat	csrtivat@t-com.me
JU Centar za socijalni rad Budva	czsrbudva@t-com.me
JU Centar za socijalni rad Ulcinj	csrul@t-com.me
NVO Juventas	info@juventas.me
NVO SOS Telefon Nikšić	niksic@sosnk.org
Center for Roma Initiatives (Centar za romske inicijative, Nikšić)	crink@t-com.me
Crnogorski ženski lobi	mznzenskilobi@tcom.me
Centar za prava djeteta Crne Gore	cpdpcg@t-com.me
Misija OEBS-a u Crnoj Gori – Kancelarija za odnose s javnošću	press-mne@osce.org
Misija Međunarodne organizacije za migracije (IOM) u Crnoj Gori	iommonte@iom.int
Kancelarija UNICEF-a u Crnoj Gori	podgorica@unicef.org

